



HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUKSEN

verkkojulkaisu

2003

11

Heikki Helin

Orkestereiden talous 1990–2002



Kuvaaja: Markku Juntunen.

Verkkojulkaisu

ISSN 1458-5707

ISBN 952-473-093-6

LISÄTIETOJA

Heikki Helin: puh. 03 734 2927

Heikki.helin@phnet.fi

Korjattu 20.5.2003 taulukoiden 4 ja 5 ja kuvion 2 osalta

1 Esipuhe

Tämän kirjoittaja on vertaillut suurten kaupunkien taloutta ja toimintaa 1980-luvulta lähtien. Palvelukustannusten vertailussa on ollut monia vaikeuksia. Kulttuuritoimessa suurimmat ongelmat ovat olleet teattereiden, orkestereiden ja museoiden kohdalla. Eräs syy vertailuongelmiin on se, että Tilastokeskuksen toiminta- ja taloustilastossa nämä kolme toimintaa yhdistettiin yhdeksi tehtäväluokaksi vuonna 1997. Toinen vaikeus on toimintojen erilainen organisointi. Osa teattereista ja orkestereista on ollut puhtaasti kunnallisia laitoksia, osa on ollut yhdistys-, säätiö- tai yhtiöpohjaisia. Tämän takia niiden toimintaa kuvaavat tiedot ovat hyvin vajaat Tilastokeskuksen kuntien taloutta kuvaavissa tilastoissa.

Tilastokeskuksen talous- ja toimintatilastossa kunnan omana hallintokuntana toimivan laitoksen valtionosuudet kirjataan kunnan valtionosuuksiksi eivätkä ne näy mitenkään teatterin tai orkesterin luvuissa. Kunnan asiakirjoista ilmenevät nettokustannukset, jotka eivät ole vertailukelpoiset yhtiö-, yhdistys- tai säätiöpohjaisen laitoksen lukujen kanssa. Kunnallisen laitoksen nettokustannuksista puuttuu valtionosuus. Ulkopuolisen laitoksen kustannuksista kotikaupungin tilastoissa on vain kunnan osuus. Myös kiinteistökustannuksissa on laitoksen omistuspohjasta johtuvia eroja.

Vertailun ja kehityksen kuvauksen mahdollistavat Teatterin tiedotuskeskus ry:n julkaissama Teatteritilasto ja Suomen Sinfoniaorkestereiden toimintakertomukset. Niistä löytyy suunnilleen samat tiedot koko 1990-luvulta laitosten organisaatiomuodosta riippumatta.

Tämä suppea yhteenveto¹ on jatkoa kirjoittajan vuosi sitten kokoamalle julkaisulle ”Teattereiden ja orkestereiden talous ja toiminta vuosina 1990–2000”². Se julkaistiin Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuna. Tässä esitetään vain orkestereiden luvut, koska teattereiden vastaava julkaisu ei ole vielä ilmestynyt³. Esimerkkeinä käytetään Lahden ja Helsingin kaupunginorkestereita.

Luvut on muutettu vuoden 2002 rahanarvoon Tilastokeskuksen julkisten menojen kunnallistalouden kulttuuritoimen hintaindeksillä (1995 = 100). Indeksien arvot ja rahanarvon muunnoskerroin on esitetty liitteessä 1⁴.

¹ Tämä yhteenvedon perustana olevat luvut on tallentanut Johannes Helin Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n toimintakertomuksista.

² Julkaisu on osoitteessa <http://www.hel.fi/tietokeskus/teatterihelin290502.pdf>

³ Julkaisun laadintaan vaikutti ratkaisevasti se, että kirjoittaja joutui päivittämään orkesteritilastojen aineiston Kotkassa 26.4.2003 järjestettyjä orkesteripäiviä varten.

⁴ Koko indeksi löytyy osoitteesta: http://www.tilastokeskus.fi/tk/hp/kui_kust.html

2 Aineiston ongelmista⁵

Kuntien talousarvioissa esitettiin 1970- ja vielä 1980-luvulla meno- ja tulolajit. Eräissä kaupungeissa nämä perinteiset momentit⁶ oli jaettu vielä alamomentteihinkin⁷. Kun talousarvioissa esitettiin yksityiskohtia, niistä myös keskusteltiin. Kuntien taloushallinnossa on 1970-luvulta lähtien pyritty kiinnittämään päätöksentekijöiden huomio suuriin kokonaisuuksiin yksityiskohtien sijasta. Vuosien kuluessa yksityiskohtat ovatkin vähentyneet. Pelkistetyimmillään kaupunginorkesterin talousarviossa saattoi olla vain kolme lukua: menot, tulot ja nettomenot. Seuranta tapahtui samalla tasolla kuin päätöksenteko. Niinpä monen kaupungin tilinpäätöksestä ei näiden laitosten kohdalta 1990-luvulla löydy kuin kolme edellä mainittua lukua.

Vuoden 1997 jälkeen tilanne on hieman muuttunut. Esimerkiksi Helsingin vuoden 2000 talousarviossa ovat keskeiset meno- ja tulolajit vuosilta 1998–2002. Lisäksi on esitetty toimintakate, poistot ja tilikauden tulos suoritettujen lisäksi. Tilinpäätöksessä on esitetty tulot, menot, toimintakate, poistot ja tilikauden tulos suoritettujen lisäksi.

Kirjanpito tapahtuu edelleen yksityiskohtaisella tasolla, mutta vain pieni osa sen tuottamista tiedoista saatetaan luottamushenkilöiden ja tavallisten kuntalaisten tietoon. Yksityiskohtaisia kirjanpidon raportteja säilytetään lain mukaan 10 vuotta. Sen jälkeen ei tarkempaa tietoa enää löydy.

Aikaisemmin laadittiin suhteellisen tarkkoja kunnalliskertomuksia, joissa kuvattiin eri hallintokuntien toimintaa ja taloutta. Kunnalliskertomukset ovat ajan hengen mukaan ohentuneet ja muuttuneet vuosikertomuksiksi alkaen muistuttaa kuntaesitteitä värikäine kuvioineen.

Samaan aikaan kuntien talouden tilastointia on kehitetty. Tavoitteena on ollut jokaisessa muutoksessa kuntien välisen vertailukelpoisuuden parantaminen. Vuoden 1997 kirjanpituudistuksen eräs peruste oli mahdollistaa kuntien vertailut myös yksityisen sektorin kanssa. Lopputulos on tavoitteen kannalta huono.

1990-luku on kuntien talouden tilastoissa jaettava moneen eri jaksoon ja luotettavien sarjojen aikaansaaminen on tuskallista tai osittain mahdotontakin. Vertailun edellytykset ovat kaikesta "kehittämisestä" huonommat kuin aikaisemmin erityisesti pitemmän aikavälin osalta.

Orkesteritilastot

Orkestereiden osalta kuntien asiakirjojen ja Tilastokeskuksen tietojen supistamista on korvannut Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n toimintakertomukset. Kehityksen seuraamisen kannalta tilastoissa parasta on niiden luokittelujen pysyvyys. Tiedot ovat säilyneet samassa muodossa ja niiden perusteella voi muodostaa pitemmän ajan kehitystä kuvaavia lukusarjoja.

⁵ Kts. Heikki Helin, Poukkoilevat muutokset ja näytävyyden tavoittelu hävittävät taloustietoa. Kuntalehti 2/2003.

⁶ Momenttitason nimikkeitä olivat mm. palkat, muut henkilöstömenot, tarvikkeet, huoneistomenot, palvelusten ostot jne.

⁷ Momentit jaettiin alamomentteihin. Esimerkiksi tarvikkeista eriteltiin kalusto, toimistotarvikkeet jne.

Tämän tarkastelun lähtökohtana on nimenomaan tavallista pitemmän aikavälin kehityksen hahmottaminen. Ilman Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n toimintakertomusten tilastotietoja se ei olisi orkestereiden osalta mahdollista.

Orkestereiden omat toimintakertomukset

Kaupunkien talousarviot ja tilinpäätökset sisältävät hyvin vähän yksityiskohtaista tietoa eri hallinnonalojen toiminnasta. Useiden orkestereiden omista toimintakertomuksista ei ulkopuoliselle lukijalle käy ilmi miten valtio ja kunta rahoittavat orkesterin toimintaa. Menojen ja tulojen rakenteesta on erittäin vähän tietoja. Kun orkesterien omissa toimintakertomuksissa ei niistä ole tietoja, ei tietoja löydy mistään kaupungin virallisista asiakirjoista.

Jonkinlaisena mallina tarvittavista minimitiedoista talouden osalta ovat esimerkiksi tässä esitetyt Lahden ja Helsingin kaupunginorkestereiden taloutta esittävät taulukot. Toimintakertomuksia voisi havainnollistaa tässä esitetyillä Lahden orkesterin toimintaa kuvaavilla kuvioilla.

Vertailussa on mukana 16 suurimman kaupungin orkesterit. Vuonna 1999 Kotkan ja Kouvolan kaupunginorkestereista muodostettiin Kymi Sinfonietta. Taulukoissa vuosien 1990–1998 luvut ovat Kotkan kaupunginorkesterin lukuja. Tarkastelussa on mukana 16 suurinta kaupunkia, koska näiden kaupunkien talousarvioita, tilinpäätöksiä, palvelukustannuksia on vertailtu vuosittain Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisuissa⁸.

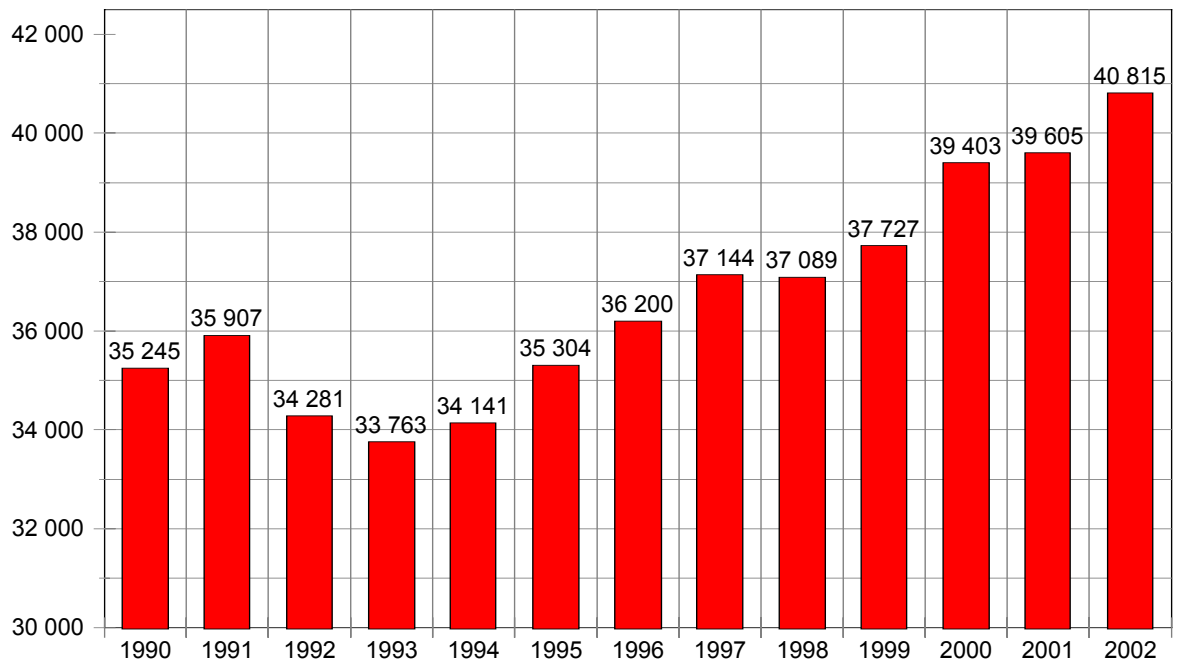
⁸ Nämä on lueteltu liitteessä 2.

3 Orkestereiden menot

Kokonaismenot

1990-luvun alun laman seurauksena orkestereiden menot supistuivat vuoden 1991 35,9 miljoonasta eurosta vuoteen 1993 mennessä 33,7 miljoonaan euroon. Sen jälkeen kuntien talouden vahvistuessa menot kasvoivat niin, että vuonna 2002 ne olivat jo 40,8 miljoonaa euroa. Eniten vuoden 1990 tasosta ovat menojaan lisänneet Lahden ja Tampereen kaupunginorkesterit. Joensuun kaupunginorkesterin menot olivat vuonna 2002 pienemmät kuin vuonna 1990. Myös Vaasan menotaso oli pienempi kuin vuonna 1991.

Kuvio 1. Orkestereiden menot vuosina 1990–2002, 1000 e
(vuoden 2002 rahanarvo, huom. katkaistu asteikko)



Taulukko 1. Orkestereiden menot yhteensä vuosina 1990–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)

Menot yhteensä	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO	6 662	6 714	6 508	6 190	6 341	6 534	6 447	6 493	6 655	6 475	7 302	7 554	7 120
Tampereen KO	4 446	4 777	5 188	4 948	4 829	4 908	5 027	5 070	5 154	5 089	5 119	5 159	5 404
Turun KO	3 734	3 743	3 443	3 803	4 197	4 370	4 397	4 440	4 450	4 429	4 284	4 576	4 605
Lahden KO	3 253	3 554	3 296	3 055	2 995	3 293	3 612	4 042	3 944	4 187	4 642	4 555	4 709
Oulun KO	2 455	2 430	2 362	2 677	2 524	2 755	2 921	3 086	2 951	3 082	3 052	2 869	3 335
Kuopion KO	2 741	2 926	2 641	2 455	2 603	2 707	2 707	2 674	2 513	2 451	2 579	2 566	2 644
Jyväskylän SO	1 846	2 056	1 922	1 687	1 766	1 823	2 078	1 770	1 810	1 854	2 045	1 906	2 022
Tapiola Sinfonietta	1 760	1 870	1 708	1 815	1 983	1 784	1 754	2 256	2 286	2 326	2 408	2 491	2 585
Joensuun KO	1 861	1 784	1 648	1 695	1 558	1 576	1 586	1 592	1 586	1 515	1 521	1 606	1 772
Vaasan KO	1 437	1 482	1 378	1 422	1 395	1 394	1 428	1 490	1 462	1 598	1 585	1 483	1 455
Porin KO	1 235	1 312	1 220	1 233	1 147	1 220	1 312	1 272	1 255	1 275	1 355	1 423	1 529
Kymi Sinfonietta	1 244	1 212	1 067	962	1 007	1 091	1 115	1 081	1 063	1 360	1 355	1 336	1 452
Lappeenrannan KO	1 313	968	882	815	855	919	888	825	915	925	1 031	1 025	1 057
Mikkelin KO	765	707	600	588	547	574	525	551	556	584	582	497	574
Hämeenlinnan KO	167	104	127	135	91	95	94	118	90	110	91	90	96
Vantaan O	328	269	290	283	302	262	309	384	399	467	451	469	455
Yhteensä	35 245	35 907	34 281	33 763	34 141	35 304	36 200	37 144	37 089	37 727	39 403	39 605	40 815

Henkilöstömenot

Orkestereiden menoista pääosa on henkilöstömenoja. Vertailukelpoiset henkilöstömenojen tilastotiedot alkavat vasta vuodesta 1994. Sen jälkeen henkilöstömenot ovat kasvaneet 5,3 miljoonaa euroa.

Taulukko 2. Orkestereiden henkilöstömenot vuosina 1994–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)

Henkilöstömenot	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO					5 188	5 437	5 335	5 271	5 544	5 555	5 500	5 528	5 591
Tampereen KO					3 502	3 455	3 633	3 773	3 847	3 866	3 914	3 986	4 002
Turun KO					2 210	3 208	2 737	2 933	3 010	2 970	3 093	3 248	3 475
Lahden KO					2 415	2 740	2 886	2 995	2 904	2 923	3 225	3 225	3 350
Oulun KO					1 910	2 122	2 262	2 340	2 236	2 362	2 309	2 197	2 459
Kuopion KO					1 870	2 036	1 996	2 034	1 870	1 950	2 005	1 980	2 037
Jyväskylän SO					1 443	1 622	1 813	1 389	1 447	1 494	1 513	1 484	1 503
Tapiola Sinfonietta					1 631	1 468	1 462	1 901	1 861	1 968	2 106	2 160	2 169
Joensuun KO					1 277	1 350	1 253	1 269	1 263	1 211	1 267	1 299	1 416
Vaasan KO					1 240	1 259	1 277	1 284	1 244	1 360	1 366	1 290	1 259
Porin KO					978	1 060	1 144	1 080	1 042	1 073	1 133	1 180	1 174
Kymi Sinfonietta					861	927	943	882	887	1 132	1 098	1 120	1 175
Lappeenrannan KO					737	775	772	746	783	776	857	886	897
Mikkelin KO					487	493	434	465	488	500	487	455	412
Hämeenlinnan KO					71	73	61	94	64	79	66	63	68
Vantaan O					265	224	262	326	343	398	391	413	384
Yhteensä					26 086	28 249	28 267	28 782	28 831	29 615	30 333	30 515	31 370

Kiinteistömenot

Toimintakertomuksissa ei ole kiinteistömenoja vuodelta 1990. Kiinteistömenot ovat kasvaneet vuodesta 1991 noin 1,4 miljoonaa euroa. Tästä 0,3 milj. euroa on Lahden kaupunginorkesterin ja 0,5 miljoonaa euroa Turun kaupunginorkesterin kiinteistömenojen kasvua. Lahden menojen kasvu johtui uuden Sibeliustalon aiheuttamasta kustannusten kasvusta. Orkesteri muutti uusiin tiloihin maaliskuussa 2000.

Taulukko 3. Kiinteistökustannukset vuosina 1990–2002,1000 e
(vuoden 2002 rahanarvo)

Kiinteistö	1990 *)	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO		392	401	407	456	430	388	389	423	469	482	499	531
Tampereen KO		727	617	585	551	531	529	553	465	469	460	486	912
Turun KO		106	6	324	749	537	655	688	622	657	832	824	635
Lahden KO		224	343	339	353	348	349	341	339	336	593	591	534
Oulun KO		26	26	465	443	379	392	387	404	400	359	351	369
Kuopion KO		495	484	435	432	431	441	262	256	251	240	233	250
Jyväskylän SO		41	48	38	43	7	6	111	142	151	138	169	134
Tapiola Sinfonietta		8	6	6	6	73	86	6	0	16	15	14	14
Joensuun KO		86	85	69	64	66	73	68	65	63	57	48	44
Vaasan KO		0	0	0	0	0	11	32	36	43	43	58	41
Porin KO		39	54	48	34	34	36	37	38	52	52	50	59
Kymi Sinfonietta		85	82	81	80	77	76	76	70	40	43	41	49
Lappeenrannan KO		18	30	27	21	21	9	23	13	14	29	31	48
Mikkelin KO		19	19	17	14	16	18	18	24	24	23	21	19
Hämeenlinnan KO		0	1	1	1	0	33	0	0	0	0	0	0
Vantaan O		0	0	0	0	0	47	0	0	0	0	0	0
Yhteensä		2 267	2 201	2 842	3 248	2 951	3 149	2 991	2 896	2 985	3 365	3 418	3 638

*) Vuodelta 1990 ei toimintakertomuksissa ole tietoja kiinteistökustannuksista

4 Orkestereiden toiminnan rahoitus

Toimintatulot

Toimintatulot koostuvat pääasiassa erilaisista pääsymaksutuloista. Erällä orkestereilla on myös sponsorirahoitusta. Toimintatulot ovat kasvaneet noin 2,5 miljoonaa euroa, mistä 1,1 miljoonaa euroa on Lahden kaupunginorkesterin toimintatulojen kasvua. Tästä osa on peräisin orkesterin tukirahaston kautta saaduista sponsorituloista.

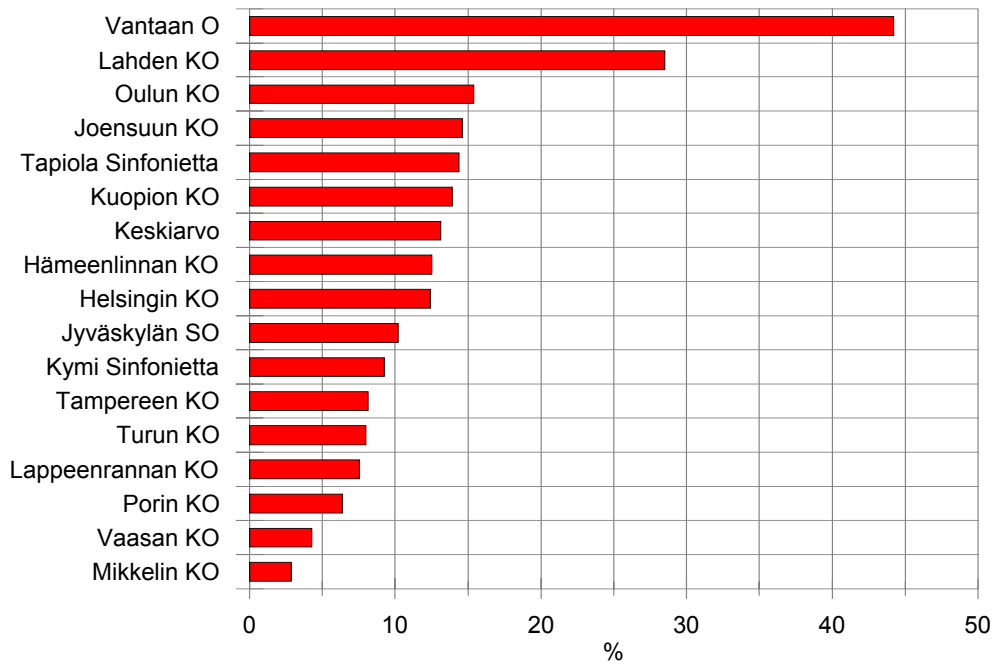
Taulukko 4. Orkestereiden toimintatulot vuosina 1990–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)

Toimintatulot 1000 e	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO	685	702	709	666	615	509	717	620	537	683	724	739	886
Tampereen KO	564	554	547	461	320	438	452	448	495	477	368	417	440
Turun KO	291	297	324	561	495	465	457	521	600	512	412	310	369
Lahden KO	202	271	253	343	212	226	609	785	873	1 171	1 277	1 220	1 343
Oulun KO	81	106	114	197	157	229	273	338	302	505	456	338	513
Kuopion KO	196	194	230	224	215	268	271	314	302	249	377	360	368
Jyväskylän SO	322	366	352	227	344	251	308	282	296	259	255	144	207
Tapiola Sinfonietta	90	129	95	211	414	310	250	422	476	445	310	372	372
Joensuun KO	73	60	128	107	102	100	135	187	148	144	88	165	259
Vaasan KO	29	27	42	64	62	106	95	58	72	95	72	71	62
Porin KO	32	40	65	65	88	81	127	81	65	68	84	125	98
Kymi Sinfonietta	31	120	141	113	145	139	119	107	99	162	130	94	135
Lappeenrannan KO	40	52	33	38	56	79	95	69	55	65	70	60	80
Mikkelin KO	63	46	46	28	41	26	17	23	25	27	19	15	17
Hämeenlinnan KO	5	4	8	26	6	5	5	6	8	26	17	8	12
Vantaan O	29	31	33	32	45	15	54	151	132	198	147	198	201
Yhteensä	2 732	3 000	3 120	3 363	3 317	3 248	3 982	4 413	4 485	5 088	4 804	4 636	5 362

Talouden kiristyessä omien tulojen hankkiminen on muodostumassa yhä tärkeämmäksi kulttuurilaitoksille. Menoja voidaan kasvattaa vain hankkimalla lisätuloja. Tässä orkesterit ovat onnistuneet hyvin eri tavoin. Suhteellisesti suurimmat toimintatulot on Vantaan Orkesterilla (44,2 %). Varsinaisista sinfoniaorkestereista Lahden kaupunginorkesterilla toimintatulot prosentteina toimintamenoista ovat 28,5 prosenttia.

Taulukko 5. Toimintatulot prosentteina menoista vuosina 1990–2002

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO	10,3	10,5	10,9	10,8	9,7	7,8	11,1	9,5	8,1	10,6	9,9	9,8	12,4
Tampereen KO	12,7	11,6	10,6	9,3	6,6	8,9	9,0	8,8	9,6	9,4	7,2	8,1	8,1
Turun KO	7,8	7,9	9,4	14,7	11,8	10,6	10,4	11,7	13,5	11,5	9,6	6,8	8,0
Lahden KO	6,2	7,6	7,7	11,2	7,1	6,9	16,8	19,4	22,1	28,0	27,5	26,8	28,5
Oulun KO	3,3	4,4	4,8	7,4	6,2	8,3	9,4	11,0	10,2	16,4	14,9	11,8	15,4
Kuopion KO	7,1	6,6	8,7	9,1	8,3	9,9	10,0	11,8	12,0	10,2	14,6	14,0	13,9
Jyväskylän SO	17,4	17,8	18,3	13,5	19,5	13,7	14,8	15,9	16,3	14,0	12,5	7,6	10,2
Tapiola Sinfonietta	5,1	6,9	5,6	11,6	20,9	17,4	14,3	18,7	20,8	19,1	12,9	15,0	14,4
Joensuun KO	3,9	3,4	7,8	6,3	6,5	6,3	8,5	11,7	9,3	9,5	5,8	10,3	14,6
Vaasan KO	2,0	1,8	3,0	4,5	4,4	7,6	6,7	3,9	4,9	6,0	4,5	4,8	4,3
Porin KO	2,6	3,1	5,3	5,3	7,7	6,7	9,7	6,3	5,2	5,4	6,2	8,8	6,4
Kymi Sinfonietta	2,5	9,9	13,2	11,8	14,4	12,7	10,6	9,9	9,3	11,9	9,6	7,0	9,3
Lappeenrannan KO	3,1	5,3	3,8	4,7	6,6	8,6	10,7	8,3	6,0	7,1	6,8	5,8	7,6
Mikkelin KO	8,2	6,5	7,6	4,7	7,4	4,6	3,3	4,1	4,5	4,6	3,2	2,9	2,9
Hämeenlinnan KO	3,1	4,2	6,3	19,3	6,5	5,6	4,8	4,9	9,3	23,4	18,3	9,0	12,5
Vantaan O	8,9	11,7	11,2	11,2	15,0	5,8	17,4	39,3	33,2	42,3	32,5	42,3	44,2
Yhteensä	7,8	8,4	9,1	10,0	9,7	9,2	11,0	11,9	12,1	13,5	12,2	11,7	13,1

Kuvio 2. Toimintatulot prosentteina orkestereiden menoista vuonna 2002

Valtionosuus

Vuosina 1990–1992 valtion avustus orkestereiden toiminnassa oli hyvin vaatimaton. Se kattoi yleensä alle viisi prosenttia orkestereiden menoista. Vuoden 1993 valtionosuusuudistus lisäsi merkittävästi orkestereiden valtionosuuksia. Tässä tarkasteltavan 16 orkesterin valtionosuudet kasvoivat vuonna 1993 noin 9,0 miljoonaa euroa. Vuoden 1993 jälkeen tässä tarkastelujen orkestereiden valtionosuus on hieman vähentynyt.

Taulukko 6. Valtion avustus vuosina 1990–2002, 1 000 euroa (vuoden 2002 rahanarvo)

Valtion avustus	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO	76	72	70	1 136	1 045	1 014	1 521	1 463	1 458	1 434	1 469	1 454	1 470
Tampereen KO	89	85	82	1 064	979	947	1 113	1 053	1 100	1 120	1 144	1 135	1 153
Turun KO	89	85	82	1 021	979	929	1 135	1 164	1 211	1 187	1 200	1 190	1 112
Lahden KO	103	101	101	1 039	909	862	859	887	889	925	926	909	902
Oulun KO	125	123	119	898	826	739	672	743	789	806	780	777	787
Kuopion KO	103	101	98	860	791	702	639	654	656	661	673	639	638
Jyväskylän SO	88	85	91	629	578	401	507	510	511	504	493	485	495
Tapiola Sinfonietta	13	14	15	425	399	515	595	586	589	614	605	595	594
Joensuun KO	87	85	82	693	638	593	518	499	467	459	471	441	428
Vaasan KO	66	65	63	500	460	437	430	410	422	426	415	419	417
Porin KO	76	75	73	499	459	424	397	399	400	392	404	397	396
Kymi Sinfonietta	59	58	57	458	383	327	275	299	300	448	415	397	405
Lappeenrannan KO	39	39	37	402	344	327	298	299	300	291	303	297	296
Mikkelin KO	23	23	22	291	268	218	198	177	178	190	191	187	187
Hämeenlinnan KO	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
Vantaan O	29	0	0	68	63	76	99	89	111	123	112	110	99
Yhteensä	1 066	1 013	992	9 984	9 120	8 509	9 256	9 233	9 383	9 581	9 599	9 432	9 382

Kaupunkien osuus

Kaupungit vähensivät osuuttaan orkestereiden rahoituksessa enemmän kuin valtio lisäsi omaa osuuttaan kuten teattereiden kohdalla tapahtui. Kun valtionosuus vuonna 1993 kasvoi 9,0 miljoonaa euroa, väheni kuntien osuus 9,8 miljoonaa euroa. Näin orkestereiden toimintapuitteissa ei vuonna 1993 tapahtunut muuta muutosta kuin se, että kunnat vähensivät rahoitustaan suunnilleen saman verran kuin valtio lisäsi. Menoja oli karsittu jo edellisenä vuonna.

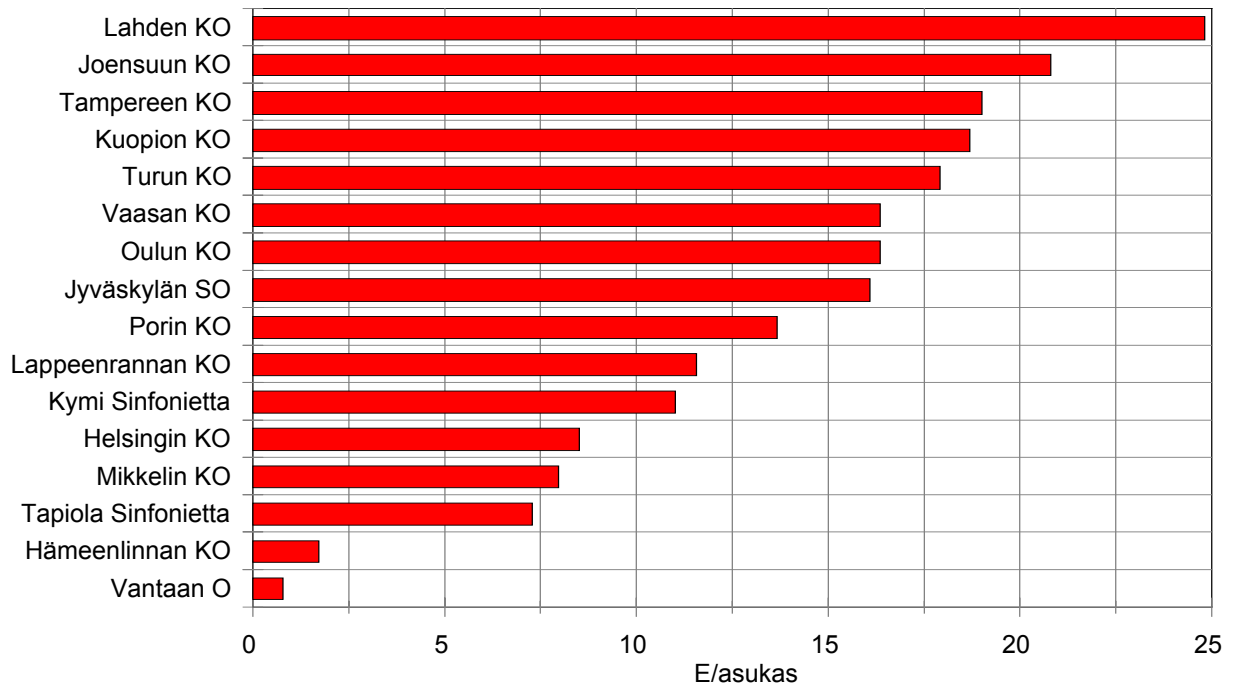
Taulukko 7. Kaupunkien avustus vuosina 1990–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)

Kaupungin avustus	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO	5 704	5 939	5 729	4 389	4 681	5 012	4 209	4 382	4 660	4 358	5 089	5 333	4 763
Tampereen KO	3 733	4 093	4 558	3 423	3 530	3 522	3 462	3 564	3 558	3 492	3 601	3 607	3 794
Turun KO	3 323	3 318	3 036	2 213	2 719	2 976	2 805	2 755	2 629	2 698	2 672	2 247	3 125
Lahden KO	2 841	3 084	2 943	1 664	1 874	2 204	2 098	2 245	2 158	2 034	2 432	2 426	2 426
Oulun KO	2 230	2 196	2 128	1 583	1 542	1 787	1 972	1 991	1 860	1 770	1 906	1 770	2 035
Kuopion KO	2 427	2 620	2 313	1 372	1 597	1 737	1 798	1 698	1 555	1 541	1 529	1 567	1 637
Jyväskylän SO	1 553	1 554	1 508	848	791	1 174	986	996	989	1 094	1 286	1 286	1 304
Tapiola Sinfonietta	1 651	1 720	1 598	1 152	1 151	833	1 177	1 234	1 193	1 262	1 465	1 515	1 608
Joensuun KO	1 685	1 624	1 437	891	817	862	903	897	970	912	953	1 001	1 085
Vaasan KO	1 330	1 359	1 273	857	869	848	902	999	927	1 019	1 054	951	930
Porin KO	1 107	1 176	1 082	668	600	715	788	792	789	815	867	901	1 035
Kymi Sinfonietta	1 139	1 028	870	391	479	626	721	676	664	656	637	747	943
Lappeenrannan KO	1 231	868	809	374	455	464	495	470	555	559	652	666	678
Mikkelin KO	651	636	533	270	238	330	310	351	353	366	373	378	370
Hämeenlinnan KO	116	121	117	101	95	93	88	91	79	78	76	80	79
Vantaan O	246	265	257	231	205	165	162	161	155	145	141	171	135
Yhteensä	30 967	31 601	30 192	20 426	21 643	23 347	22 877	23 301	23 097	22 798	24 732	24 646	25 948

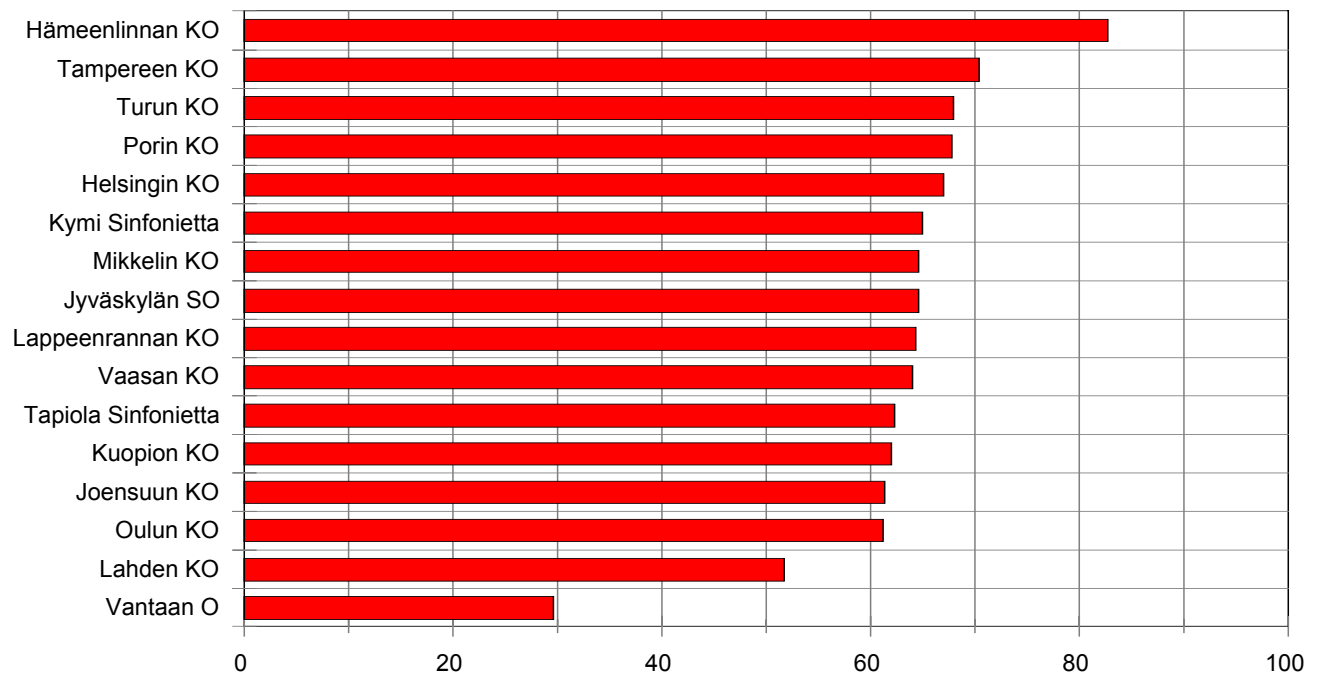
Taulukko 8. Kaupungin tuki euroa/asukas vuosina 1990–2002 (vuoden 2002 rahanarvo)

Kunnan tuki e/as.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Helsingin KO	11,62	11,95	11,40	8,74	9,07	9,54	7,91	8,12	8,53	7,90	9,15	9,52	8,51
Tampereen KO	21,75	23,49	25,94	19,48	19,70	19,27	18,61	18,88	18,60	18,06	18,41	18,23	18,98
Turun KO	20,83	20,80	18,93	13,80	16,75	18,06	16,80	16,32	15,38	15,66	15,47	12,93	17,90
Lahden KO	30,52	33,00	31,35	17,73	19,79	23,18	21,97	23,42	22,43	21,00	25,09	24,86	24,76
Oulun KO	22,22	21,47	20,49	15,24	14,47	16,39	17,68	17,54	16,11	15,05	15,79	14,36	16,33
Kuopion KO	30,33	32,11	28,03	16,62	19,02	20,50	21,10	19,78	18,04	17,79	17,65	18,09	18,65
Jyväskylän SO	23,38	23,16	21,10	11,86	10,81	6,14	13,45	13,07	12,85	14,05	16,29	16,00	16,07
Tapiola Sinfonietta	9,72	9,78	8,91	6,43	6,17	11,24	6,00	6,14	5,82	6,02	6,86	6,99	7,26
Joensuun KO	35,68	33,71	29,26	18,14	16,31	17,09	17,80	17,59	18,97	17,70	18,42	19,20	20,76
Vaasan KO	24,92	25,26	23,42	15,78	15,77	15,29	16,13	17,76	16,38	17,98	18,59	16,69	16,33
Porin KO	14,48	15,38	14,18	8,76	7,84	9,33	10,29	10,34	10,34	10,68	11,41	11,87	13,64
Kymi Sinfonietta	20,02	18,20	15,40	6,92	8,55	11,19	12,88	12,12	11,96	7,55	7,39	8,66	10,97
Lappeenrannan KO	22,47	15,70	14,54	6,73	8,06	8,20	8,70	8,21	9,68	9,72	11,23	11,40	11,55
Mikkelin KO	20,48	19,77	16,48	8,34	7,30	10,06	9,44	10,69	10,73	11,16	11,32	8,10	7,96
Hämeenlinnan KO	2,68	2,76	2,67	2,29	2,13	2,07	1,96	2,01	1,74	1,70	1,64	1,73	1,69
Vantaan O	0,00	0,00	1,61	1,45	1,24	0,99	0,96	0,94	0,89	0,82	0,79	0,95	0,74

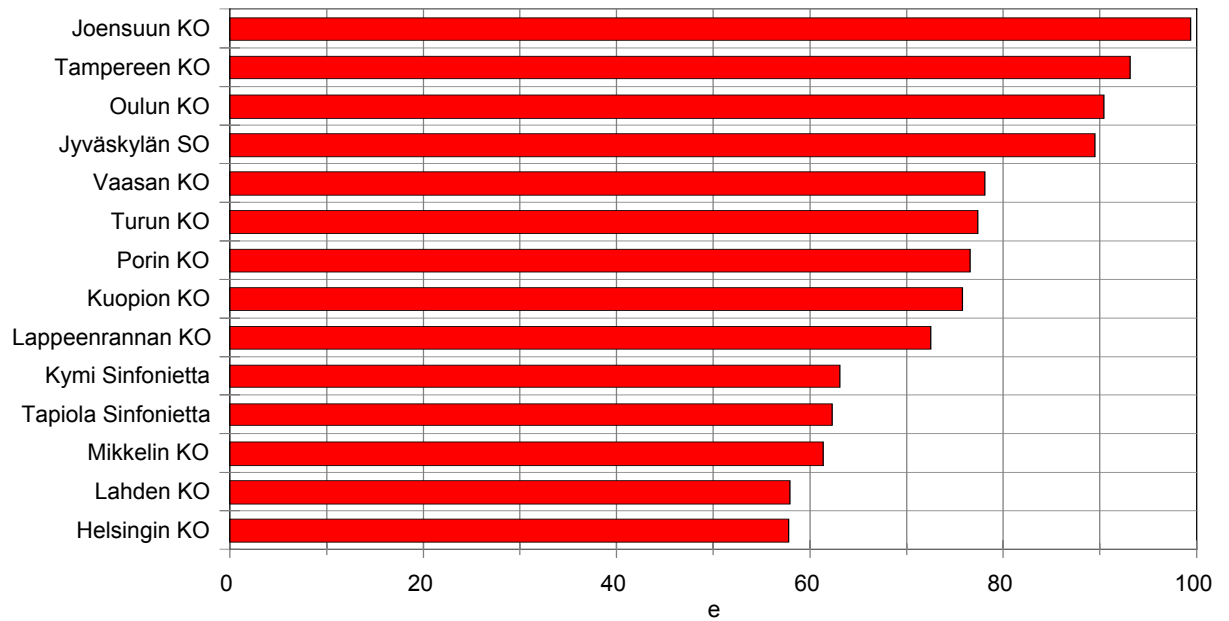
Kuvio 3. Kaupunkien osuus euroa/asukas orkestereiden rahoituksessa vuonna 2002



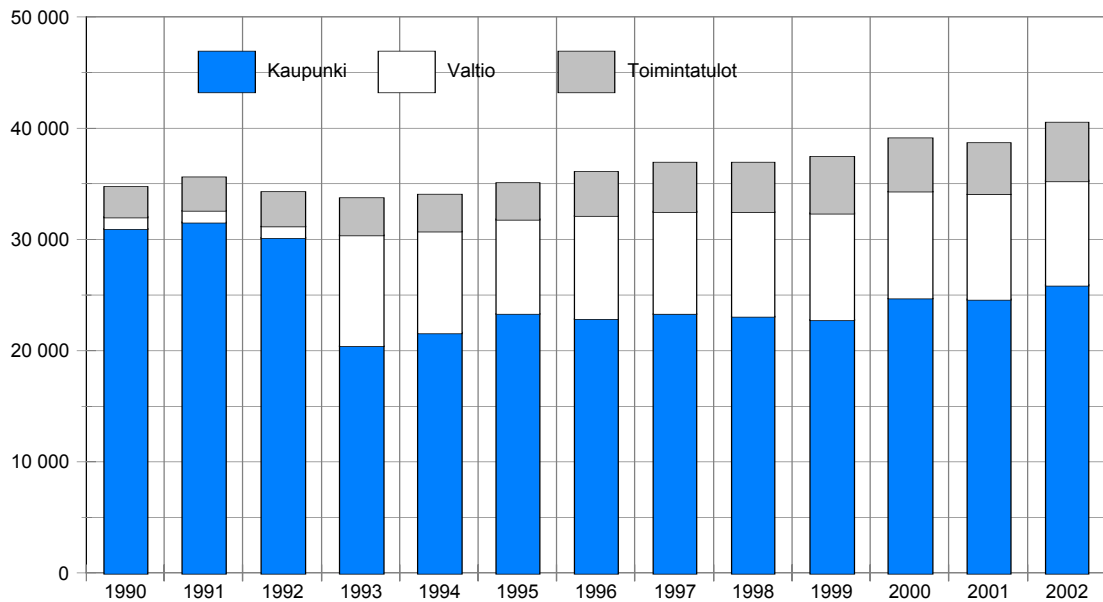
Kuvio 4. Kaupungin avustus prosenttia kokonaismenoista vuonna 2002



Kuvio 5. Orkestereiden julkinen tuki euroa/kuulija vuonna 2002



Kuvio 6. Orkestereiden rahoitus vuosina 1990–2002 (1 000 euroa, vuoden 2002 rahanarvo)



5 Lahden ja Helsingin kaupunginorkesterit

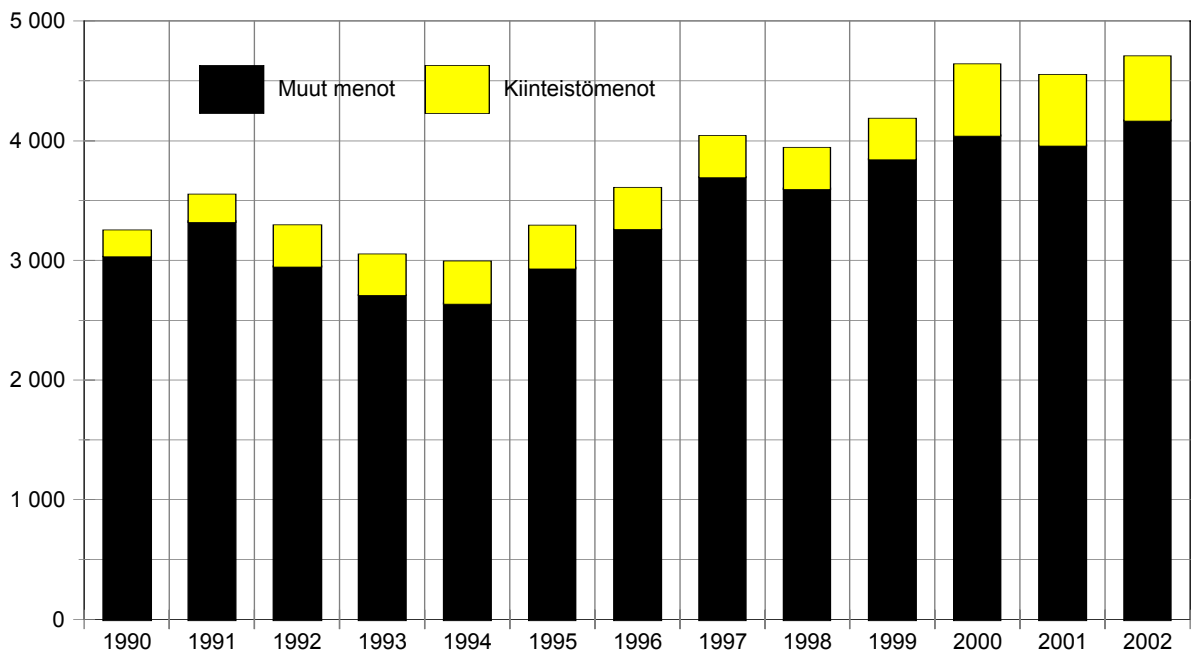
Kaupunginorkestereiden toimintakertomuksissa kuvataan erittäin vähän taloutta. Seuraavassa esimerkkeinä eräitä tietoja, joita käyttäen voisi tiivistetysti kuvata orkesterien toimintaa. Ohessa on esitetty taulukot Lahden ja Helsingin kaupunginorkesterien toiminnasta ja taloudesta vuosina 1990–2002.

Lahden kaupunginorkesteri

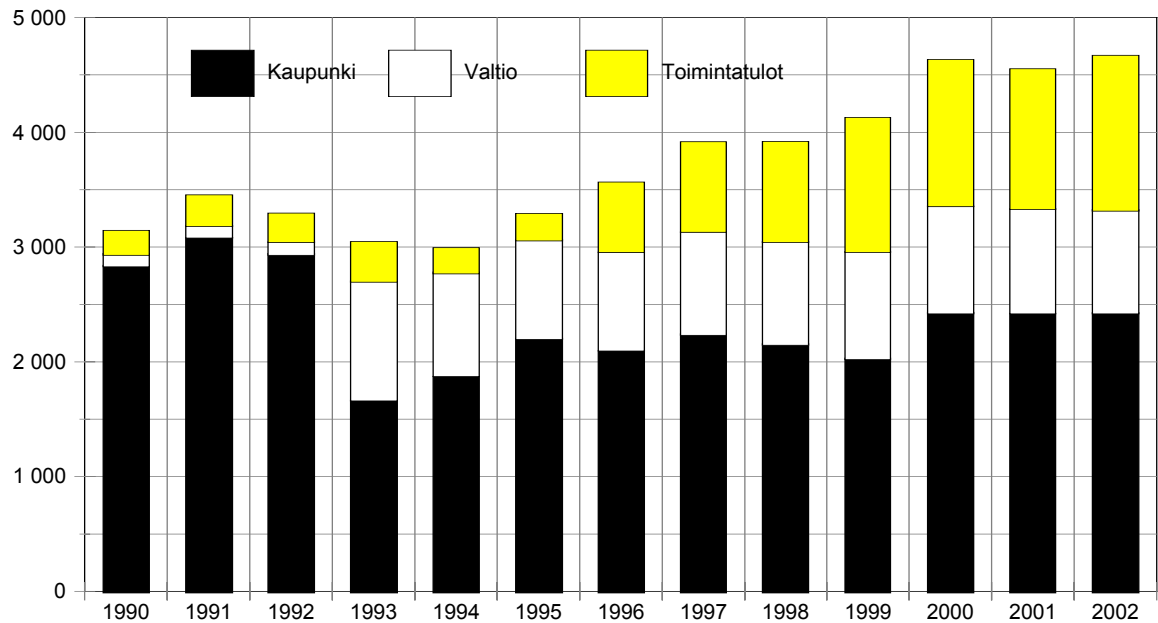
Lahden kaupunginorkesteri on viime vuosina pystynyt kasvattamaan kuulijakuntaansa, lisäämään menojaan ja toimintatulojaan. Lahdenkaan kaupunginorkesterin toimintakertomuksesta ei ilmene orkesterin menestys taloudellisesta näkökulmasta.

Orkesterin menot ovat kasvaneet, mutta myös sen toimintatulot ovat kasvaneet samassa tahdissa. Menoja on lisännyt uuden Sibeliustalon vuokrat. Jos orkesterin menoista puhdistetaan kiinteistömenot ja toimintatulot, olivat näin lasketut nettomenot vuonna 2002 yhtä suuret kuin vuonna 1990. Lahden kaupunginorkesteri pystyykin muita enemmän kattamaan menonsa toimintatuloillaan.

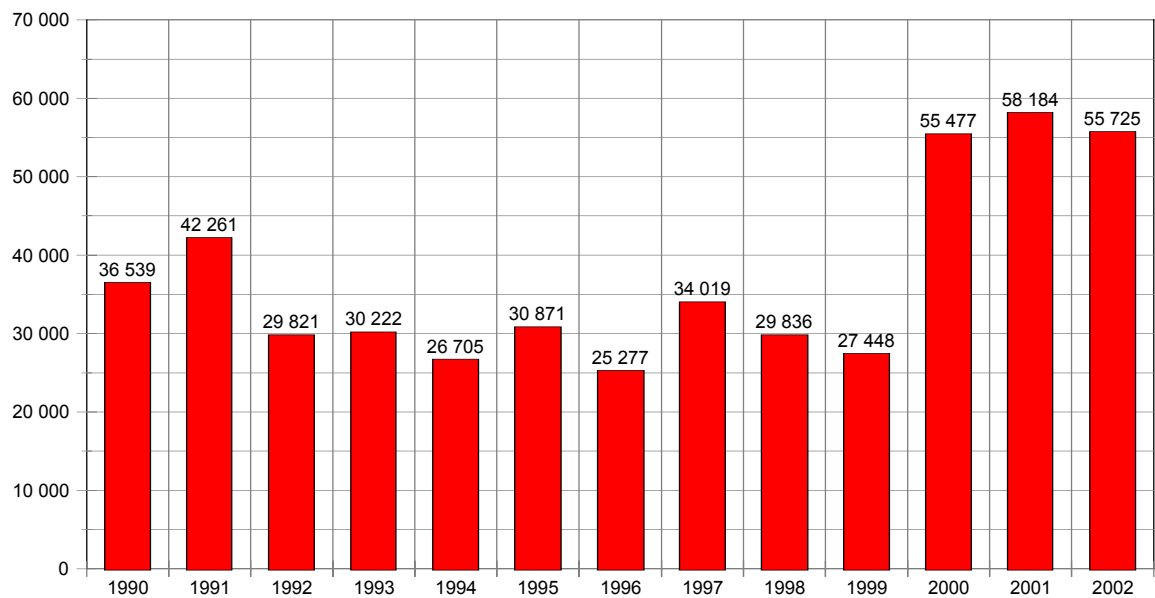
Kuvio 7. Lahden kaupunginorkesterin menot vuosina 1990–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)



Kuvio 8. Lahden kaupunginorkesterin toiminnan rahoitus vuosina 1990–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)



Kuvio 9. Lahden kaupunginorkesterin kuulijat omissa konserteissa kotimassa vuosina 1990–2002



Taulukko 9. Lahden kaupunginorkesterin toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 1990–2002

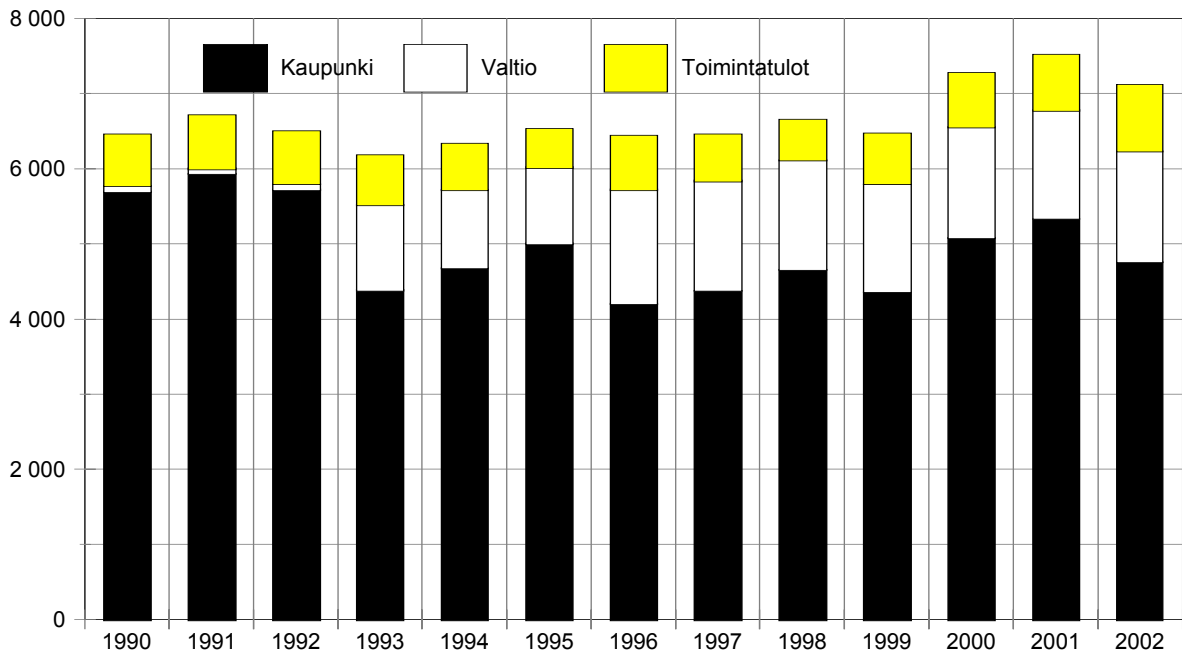
Lahti	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Menot yhteensä	3 253	3 554	3 296	3 055	2 995	3 293	3 612	4 042	3 944	4 187	4 642	4 555	4 709
Henkilöstömenot					2 415	2 740	2 886	2 995	2 904	2 923	3 225	3 225	3 350
Kiinteistömenot	220	224	343	339	353	348	349	341	339	336	593	591	534
Toimintatulot	202	271	253	343	212	226	609	785	873	1 171	1 277	1 220	1 343
Kunnanosuus	2 841	3 084	2 943	1 664	1 874	2 204	2 098	2 245	2 158	2 034	2 432	2 426	2 426
Valtionosuus	103	101	101	1 039	909	862	859	887	889	925	926	909	902
Kunnanosuus e/as.	30,52	33,00	31,35	17,73	19,79	23,18	21,97	23,42	22,43	21,00	25,09	24,86	24,76
Päätoimiset soittajat	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	63	63
Konsertit kotimaassa	190	105	85	133	100	135	60	122	73	65	94	95	95
Kuulijat	36 539	42 261	29 821	30 222	26 705	30 871	25 277	34 019	29 836	27 448	55 477	58 184	55 725
Kunnanosuus e/kuulija	77,74	72,98	98,68	55,06	70,18	71,40	83,01	65,99	72,34	74,12	43,84	41,69	43,54
Netto 1	3 033	3 330	2 954	2 716	2 642	2 945	3 263	3 701	3 605	3 851	4 049	3 964	4 175
Netto 2	2 831	3 059	2 701	2 372	2 430	2 718	2 654	2 915	2 732	2 680	2 773	2 744	2 832
Netto3	3 051	3 283	3 044	2 711	2 783	3 066	3 004	3 256	3 071	3 016	3 366	3 335	3 365
Netto 1 = Menot - kiinteistömenot													
Netto 2 = Menot - kiinteistömenot - toimintatulot													
Netto 3 = Menot - toimintatulot													

Helsingin kaupunginorkesteri

Orkesteritoiminnassa tulee esiin suuren kaupungin kulttuurilaitosten edullisuus. Tämä ilmenee, kun suhteutetaan kustannukset asukasta kohti. Euroina asukasta kohti Helsingin kaupungin osuus orkesterin rahoituksessa on muita suuria orkestereita pienempi. Toiseksi suuresta kuulijamäärästä johtuen myös orkesterin julkinen tuki (kaupungin ja valtion osuus) on vertailuorkestereista pienin.

Helsingin kaupunginorkesteri on niitä harvoja orkestereita, joiden menot ovat viime vuosina vähentyneet.

Kuvio 10. Helsingin kaupunginorkesterin toiminnan rahoitus vuosina 1990–2002, 1000 e (vuoden 2002 rahanarvo)



Taulukko 10. Helsingin kaupunginorkesterin toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 1990–2002

Helsinki	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Menot yhteensä	6 662	6 714	6 508	6 190	6 341	6 534	6 447	6 493	6 655	6 475	7 302	7 554	7 120
Henkilöstömenot					5 188	5 437	5 335	5 271	5 544	5 555	5 500	5 528	5 591
Kiinteistömenot		392	401	407	456	430	388	389	423	469	482	499	531
Toimintatulot	685	702	709	666	615	509	717	620	537	683	724	739	886
Kunnanosuus	5 704	5 939	5 729	4 389	4 681	5 012	4 209	4 382	4 660	4 358	5 089	5 333	4 763
Valtionosuus	76	72	70	1 136	1 045	1 014	1 521	1 463	1 458	1 434	1 469	1 454	1 470
Kunnanosuus e/as.	11,62	11,95	11,40	8,74	9,07	9,54	7,91	8,12	8,53	7,90	9,15	9,52	8,51
Päätoimiset soittajat	97	98	98	98	98	98	98	97	97	97	98	98	98
Konsertit kotimaassa	69	80	84	102	108	60	74	57	77	59	80	59	78
Kuulijat	67 913	86 033	75 744	83 536	89 507	60 672	122 407	90 569	69 170	71 500	75 713	96 340	107 993
Kunnanosuus e/kuulija	83,99	69,04	75,64	52,53	52,30	82,60	34,39	48,38	67,37	60,95	67,21	55,36	44,11
Netto 1	6 270	6 322	6 108	5 783	5 885	6 104	6 058	6 104	6 232	6 006	6 820	7 054	6 589
Netto 2	5 586	5 620	5 399	5 117	5 270	5 595	5 342	5 485	5 696	5 323	6 096	6 315	5 703
Netto3	5 978	6 012	5 799	5 524	5 726	6 025	5 730	5 874	6 118	5 792	6 578	6 815	6 234

Netto 1 = Menot - kiinteistömenot

Netto 2 = Menot - kiinteistömenot - toimintatulot

Netto 3 = Menot - toimintatulot

Vuonna 1996 ulkoilmakonserteissa 46 500 kuulijaa, vuonna 1995 heitä ei ollut lainkaan, v. 1993: 15 000 , 1994: 10 000

Yhteenvetävää pohdiskelua

Orkestereiden taloudessa oli 1990-luvulla kaksi merkittävää tapahtumaa. Vuosikymmenen alun laman takia menoja pyrittiin leikkaamaan. Toinen merkittävä muutos oli vuonna 1993 käyttöönotettu valtionosuusjärjestelmä. Henkilötyövuosiin perustuva järjestelmä lisäsi merkittävästi teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksia. Kaupungit kuitenkin vähensivät omaa rahoitusosuuttaan orkestereiden rahoituksessa suunnilleen vastaavalla määrällä, koska kaupunkien saamat valtionosuudet kokonaisuudessaan eivät kasvaneet. Orkestereiden resurssit eivät siis uudistuksen ansiosta lisääntyneet.

Tämän yhteenvedon taustalla on huoli taloutta kuvaavan tiedon vähentymisestä kuntien virallisissa asiakirjoissa. Orkestereiden toiminnasta tavallinen kaupunkilainen ei saa riittävästi tietoa kaupunkien talousarvioista ja tilinpäätöksistä. Taloustietoa on erittäin vähän myös hallintokuntien omissa toimintakertomuksissa. Niistä ei löydy esimerkiksi tietoa orkesterin valtionosuuksista eikä valtionosuuden piirissä olevista henkilötyövuosista. Myöskään useamman vuoden talouskehityksestä ei lukuja yleensä esitetä.

Niinpä ainoa tietolähde orkesterien taloudesta on Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n Toimintakertomus. Tämä korostaa näiden toimintakertomusten tarpeellisuutta. Sitäkin voisi kehittää lisäämällä tietoja valtionosuuksien piirissä olevista henkilötyövuosista ja niiden hinnoista.

Tilastojen laadinnassa eräs keskeinen näkökulma tulisi olla pysyvyys. Luokituksia ja tilastointiperusteita ei pitäisi muuttaa tiuhaan tahtiin. Hieman puutteellisenkin lukusarja on parempi kuin vuosittain muuttuvat, "yhä parempaan vertailukelpoisuuteen" tähtäävät muuttuvat tilastot.

Kaupunkien talouden kiristyessä taloudelliset näkökulmat korostuvat myös kulttuurilaitoksissa. Tämä merkitsee sitä, että taloutta kuvaavaan tietoon tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Ei leine vaikea ennustaa, että lähivuosina kulttuurilaitosten ainoa mahdollisuus kasvattaa menojaan on hankkia vastaava tulolisäys. Sinfoniaorkestereista oman ja ulkopuolisen rahoituksen hankinnassa Lahden kaupunginorkesteri on onnistunut muita huomattavasti paremmin. Toimintatuloillaan toimintamenojaan rahoitti kuitenkin eniten kaikista tässä vertailuista orkestereista Vantaan Orkesteri

Liite 1. Tilastokeskuksen julkisten menojen kunnallistalouden kulttuuritoimen indeksi (1995=100) arvot ja rahanarvon muunnoskerroin

<u>Vuosi</u>	<u>Indeksi</u>	<u>Kerroin</u>
1990	87,0	1,323
1991	91,3	1,261
1992	94,1	1,223
1993	96,3	1,195
1994	97,8	1,177
1995	100,0	1,151
1996	101,6	1,133
1997	102,4	1,124
1998	105,0	1,096
1999	106,8	1,078
2000	110,0	1,046
2001	113,3	1,016
2002	115,1	1,000

Liite 2. Suurten kaupunkien talouteen liittyviä Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia:

Heikki Helin: Vuoden 1994 talousarviot: Valtio siirsi velanottoa kunnille. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:1.

Heikki Helin, Vyötä ja verotusta kiristämällä. Suurten kaupunkien vuoden 1993 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:8.

Helin Heikki, Minne menivät Helsingin veromarkat? Helsingin talous ja toiminta 1980–1992. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:14.

Heikki Helin – Markku Hyypiä – Riitta Jantunen: Valtio vai kaupunki helsinkiläisen kukkarolla? Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1994:2.

Helin Heikki, Valoa tunnelin päässä? Suurten kaupunkien vuoden 1995 talousarviot. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:1.

Helin Heikki, Köyhät vaurastuivat valtion tuella. Kuntien talouden vuoden 1993 linjan hahmottelua. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1995:1.

Helin Heikki, Velkakierre oikeni. Suurten kaupunkien vuoden 1994 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:6.

Helin Heikki – Valkama Pekka, Kuntien kustannuslaskenta, tilastointi ja palvelukustannusten vertailu. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:12.

Heikki Helin, Kunnilla menee hyvin, kuntalaisilla huonommin. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:1.

Heikki Helin – Markku Hyypiä – Riitta Jantunen, Maksu vai vero? Verojen ja keskeisimpien maksujen vaikutus esimerkkiperheen tuloihin 1996 suurissa kaupungeissa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1996:2.

Heikki Helin – Markku Hyypiä – Markku Lankinen, Kuntien palvelutuotannon kustannukset 1993. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:5.

Heikki Helin, Yhteisövero yllätti kunnat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1995 ja toiminnolliset menot 1994. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:10.

Heikki Helin. Suuret kaupungit laman kourissa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:12.

Heikki Helin – Mikko Martikainen, Helsingin koulumarkat. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:1.

Heikki Helin, Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös? Kuntien tilinpäätökset 1995, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1995 ja talousarviot 1997. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:3.

Heikki Helin – Riitta Jantunen, Kallis, kalliimpi kotikaupunki. Verojen ja asumisen maksujen vaikutus esimerkkiperheen tuloihin 1997 suurissa kaupungeissa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1997:1.

Heikki Helin, Laskua odotellessa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1996 ja pohdiskelua talouden tunnusluvuista vuoden 1997 talousarvioiden perusteella. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:4.

Helin Heikki, Valtionosuusjärjestelmä – kuntien tulopohjan ja palvelukustannusten taasaaja. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:13.

Helin Heikki, Kunnallistalous kiristyy. Kuntien tilinpäätökset 1996, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1996 ja talousarviot 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1998:2.

Helin Heikki, Kunnallisvero väheni, yhteisövero kasvoi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1998, kuntien talousarviot 1998 ja yhteisöveron jako-osuuksien muutos. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1998:5.

Helin Heikki, Vuoristorataa valtion tahdittamana. Kuntien talouden kehitys ja suurten kaupunkien talousarviot 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:1.

Helin Heikki, Muutokset hitaita, vertailu vaikeaa. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 1997. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:4.

Helin Heikki, Heikot vahvistuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1998 ja talouden taustat. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:7.

Helin Heikki – Möttönen Sakari, Valitut tavoitteet. Suurten kaupunkien sitovat toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:8.

Helin Heikki, Suurten kaupunkien talousarviot 2000 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2000:1.

Helin Heikki, Kaupungit myötäisessä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1999, talouden taustat ja kuntien talousarviot 2000. Helsingin kaupunkien tietokeskus, tutkimuksia 2000:3.

Heikki Helin, Kaupungeissa varovaista optimismia. Suurten kaupunkien talousarviot 2001, palvelukustannukset 19899 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:1

Heikki Helin, Verotulokirjaus vaikeuttaa tulkintaa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus. Verkkojulkaisu 27.3.2001. ISBN 951-718-598-7
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/Helin2.pdf>

Heikki Helin, Kuntatalouden epävarmuus jatkuu. Kuntien tilinpäätökset 2000, vuoden 2001 uudistukset suurten kaupunkien kannalta ja tulopohjan vertailun vaikeudet. Helsingin kaupungin tietokeskus. Verkkojulkaisu .2001. ISBN 951-718-748-3
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/HelinKuntatalous01.pdf>

Helin Heikki, Suurten kaupunkien talousarviot 2002: Kuntien resurssien uusjako. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:1.
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/TA2002.pdf>

Helin Heikki, Ei mikään kovin suuri yllätys. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2002. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:5.
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/helin502.pdf>

Helin Heikki, Teattereiden ja orkestereiden talous ja toiminta vuosina 1990–2000. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:8.
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/teatterihelin290502.pdf>

Heikki Helin. Kallis Helsinki. Suurten kaupunkien palvelukustannukset vuonna 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2002:1

Helin Heikki, Terveen ja varovaisen talouden linja. Helsingin kaupungin talous 1945–1999. Teoksessa Kolbe Laura – Helin Heikki, Helsingin historia vuodesta 1945. Helsingin kaupunki. Edita 2002.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2003: Kunnallistalouden vakautus ja Helsingin notkahdus. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:16.
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/helin051202.pdf>

Heikki Helin, Ahdinkoon ajettu Helsinki. Suurten kaupunkien tilinpäätökset.
Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2003:9.
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/helin020403.pdf>